A BOOK OF A BIOGRAPHICAL LIMIT: *MY SISTER BEYOND* BY ILEANA MĂLĂNCIOIU

Ioan GHEORGHIŞOR, PhD Candidate,
„Petru Maior" University of Tîrgu Mureş

Abstract: My Sister Beyond *of Ileana Malancioiu is a book generated by a biographical bound (the premature death of one of the poetess'sisters). Comparable to" the elegies for the reaped flower" of Eugen Jebeleanu, this tome's verse are the chronicle of an announced death, yet unexpected, of a „sickness and death diary"(N. Manolescu), in which the thanatical theme is treated without stylistic turnings. The poetess returns to the authenticity zone of her debut's verse, as they miss either the allegorical character or the bookish nature.*

Keywords: My Sister, *biographical bound, Jebeleanu, thanatical theme, the authenticity*

1. O CARTE UNICĂ

O singură carte de poezie poate echivala, ca intensitate a trăirii şi ca valoare, cu ***Sora mea de dincolo***, volumul cu puternice implicaţii biografice al Ilenei Mălăncioiu, apărut în 1980, reeditat apoi, începând cu anul 1992, de mai multe ori. Cartea la care ne referim este *Elegie pentru floarea secerată* de Eugen Jebeleanu. Critica literară a adăugat, în acest demers comparativ, volumul lui Emil Botta, *Vineri*. Tema celor trei cărţi este durerea provocată de moartea unei fiinţe apropiate. Ultimul autor pomenit suferă după pierderea fratelei său; Jebeleanu, în elegiile născute din suferinţa dată de pierderea prematură a soţiei, este un poet al relicvelor, în vreme ce Ileana Mălăncioiu trăieşe drama pierderii unei surori, pe nume Dorina, la „treizeci şi trei de ani neîmpliniţi", într-un „jurnal al bolii şi morţii, de la întâile semne de agonie finală, apoi slujbele, pomenile, parastasele"[1], cum remarca N. Manolescu. Poeta, mai observă criticul citat, „îşi regăseşte brusc obsesiile şi metaforele din ciclul Ieronim: veghea, ritualurile funerare, amestecul de iubire şi moarte, suferinţa trupului şi iluminările sufletului".[2] } Într-o recenzie din 1980, Mircea Ivănescu socotea şi el cartea în cauză „un jurnal despre felul în

[1] N. Manolescu, *Literatura română postbelică. Lista lui Manolescu, I, Poezia*, Braşov, Editura Aula, 2001, p. 200.
[2] Ibidem.

BDD-A23276 © 2015 Editura Universităţii „Petru Maior"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:28:12 UTC)

care experienţa morţii îşi aşază pecetea, la început înfricoşătoare, apoi treptat limpezindu-se, pînă adie ca o aripă diafană, asupra celor rămaşi"[3]. „Un jurnal- adaugă poetul- scris cu maximă sinceritate şi luciditate, despre felul cum poate fi îmblânzită spaima".[4]

Volumul în dicuţie reprezintă, din punct de vedere stilistic, o întoarcere în zona de autenticitate a debutului poetei, prin realismul emoţiei.Raluca Dună constată, referindu-se la *Sora mea de dincolo*, că „pierzându-şi caracterul alegorico- livresc, poemele redevin directe, mut *trăite* la nivelul unei realităţi elementare, despuiate de *literatură*, se transformă *în documente* ale unei realităţi tragice". Se consemnează, fără comentarii lirice, „într-o expresie purificatoare, fără modulaţii de bocet"[5].

Sora mea de dincolo este o carte generată de o limită biografică. Daniel Cristea- Enache se situa la apogeul superlativelor la adresa volumului amintit când scria că acesta este „excepţional în fiecare piesă şi în ansamblu", fiind „unul dintre cele mai puternice din întreaga poezie postbelică"[6] La polul opus s-a situat scriitorul şi criticul Eugen Barbu, care i-a reproşat poetei că s-a folosit de o tragedie familială pentru a se afirma, că „ar fi speculat un mormânt."[7] Cele mai multe opinii au fost însă extrem de favorabile. Eugen Simion considera *Sora mea de dincolo* „o carte tulburătoare, unică prin tema şi anvergura ei", poeta scriind „istoria unei morţi clinice fixate în mici scene realiste, uneori insuportabile prin adevărul lor".[8] Dumitru Micu remarca prezenţa în carte a unor „scene sanatoriale"[9], care o apropie pe Ileana Mălăncioiu de Magda Isanos, cea din *Solilocvii.* Aceste scene sunt anterioare plecării „dincolo". Ulterioare morţii sunt „scenele onirice"[10]:

---

[3] Mircea Ivănescu, „Îmblânzirea spaimei", în vol. *Ileana Mălăncioiu. De anima*, coordonator: Ioan Es. Pop, Piteşti, Editura Paralela 45, 2015, p. 128.

[4] Ibidem, p. 129.

[5] *Dicţionarul General al Literaturii Române*, Literele L-O. Academia Română (articol de Raluca Dună), Editura Univers Enciclopedic, Bucureşti, 2005, p. 289.

[6] Daniel Cristea-Enache, *Generaţia '60: Discursul artistic şi discursul critic. Neomodernismul*, Bucureşti, Editura Muzeului Naţional al Literaturii, 2013, p.81.

[7] Ileana Mălăncioiu, *Recursul la memorie. Convorbiri cu Daniel Cristea -Enache*, Iaşi, Editura Polirom, 2003, p. 148.

[8] Eugen Simion, *Scriitori români de azi*, vol. III, Bucureşti, Editura Cartea Românească, 1984, p. 388.

[9] Dumitru Micu, *Limbaje moderne în poezia românească*, Bucureşti, Editura Minerva, 1986, p. 274.

[10] Ibidem.

BDD-A23276 © 2015 Editura Universităţii „Petru Maior"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:28:12 UTC)

„Din brumele reci ale toamnei
te-ai ridicat azi ca un abur uşor
şi te-ai aşezat pe cerul albastru
sub forma schimbătoare a unui nor.

La început erai o fetiţă
aplecată peste propriul său chip
ca şi cum altceva nu mai poate percepe
ca şi cum s-ar juca în nisip.

Încet, încet te-ai făcut mare
şi te uitai la lucrurile de jos
cu spaimă şi cu întristare
şi totul ţi se părea frumos.

După o vreme te-ai unit cu încă un nor
şi vă uitaţi de sus cum zboară cocorii
şi cum cresc copiii de abur
şi-apoi te-ai unit cu toţi norii."
(*Din brumele reci*)

Ca şi la Jebeleanu, avem de-a face cu o prezenţă a absenţei, obţinută prin sublimarea durerii. Dar, în timp ce poetul lui *Hanibal* suferă până la a-şi dori să se arunce în gol de „pe streaşină", iar cu fiecare zi care trece e mai aproape de ea, ameninţând destinul dătător de atâta suferinţă, la Ileana Mălăncioiu- remarcă Dumitru Micu- „lipsesc orice efuzii sentimentale, tonul nu e plângăreţ niciodată," însă „există o candoare, un aer de poezie naivă, individualizat, în pofida similitudinilor cu anumite inflexiuni din glasurile altor poeţi."[11]

Din relatările lirice ale poetei putem reconstitui profilul „sorei de dincolo": purta cu drag o „rochie roz", care ajunge să fie apoi îmbrăcată de „o fată tânără", cînta „fals, dar aproape cu poftă/ lume, lume, soro lume", dormea în acelaşi pat cu sora ei, poeta, răcea uşor şi îi era frică de ploaie:

„Privesc cum plouă prin geamul uşor aburit
se fac mii de cercuri în balta de pe şosea
nu se mai opreşte, geme pământul de apă

[11] Ibidem, p. 274

BDD-A23276 © 2015 Editura Universităţii „Petru Maior"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:28:12 UTC)

vai, Doamne, cum o plouă pe sora mea
din ploaia asta rece nu mai scapă.

Cum nu mai scapă? îmi spune un glas,
sora ta a scăpat pentru totdeauna
de vremea asta rea şi schimbătoare
nu te mai teme, nu i se-ntâmplă nimic-
dar eu mă rog smerită să fie iarăşi soarte.

Ştiţi, ea e puţin mai sensibilă, spun
privind îngrijorată pământul cenuşiu
şi urma picăturilor din baltă;
o să răcească şi-acolo, întotdeauna
a răcit mai uşor decât lumea cealaltă."
(*Privesc cum plouă*)

2.1 JURNALUL DE SPITAL

Imaginea salonului de la spitalul Filantropia, unde era internată sora care a murit, apare ca un loc al veghei:
„De zeci de ori pe noapte mă trezesc
pe scăunel cu trei picioare aşezat lângă tine
speriată că am scăpat din mână tubul de oxigen
şi tocmai atunci se putea întâmpla
Acel lucru înfricoşător care s-a şi petrecut."
Dialogul cu sora aflată în pragul plecării *dincolo* se completează cu un altul, care are ca partener -şi în acest poem, şi în altele- sufletul aflat o vreme în preajma casei, căci doar după patruzeci de zile acesta, conform credinţelor populare, se va putea urca la ceruri:
„Tu arăţi de fiecare dată la fel
şi-ncerci să-mi zâmbeşti la fel ca atunci
numai că uneori stai chiar în patul acela
acoperită cu mari cercuri de apă
alteori eşti acoperită cu flori.

Nu-i nimic, îmi şopteşti, nu s-a întâmplat nimic
ce bine că ai adormit şi tu puţin
încearcă să te-aşezi în pat lângă mine
şi eu te mint că nu sunt obosită

BDD-A23276 © 2015 Editura Universităţii „Petru Maior"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:28:12 UTC)

dar nu peste mult cad iarăşi în somn

Pe-acelaşi scăunel cu trei picioare
aşezat lângă tine în lunga noapte
şi mă trezesc buimacă şi nu ştiu unde sunt
şi mă aplec din nou până sub patul tău
şi-nfricoşată caut tubul de oxigen."
(*De zeci de ori)*

O victorie asupra morţii ţi-o putea da şi faptul că mortul nu este al tău. Însăşi poeta, ca rudă a bolnavei, are această stare de satisfacţie oarecum meschină, dar omenească:

„Din nou acea zi de pe urmă
şi acel salon înfricoşător
în care rudele bolnavilor încă se bucurau
că mortul nu era al lor.

Atunci mi-am amntit întâia oară
cum eu însămi am apărut
cu zâmbetul pe buze în fa-a ta
când primul mort pe lângă mine a trecut

Fără să-l văd, coborând cu liftul,
pe când eu urcând mă gândeam
ce ţi-aş mai putea spune în ziua aceea.
A murit femeia din patul de lângă geam-

ai început tu, ca să curmi tăcerea lăsată
în acel salon înfricoşător
în care rudele bolnavilor încă se bucurau
că mortul nu ear al lor."
(*Din nou acea zi*)

Faptul relatat în poezia de mai sus- banal pentru un spital în care drumul spre morgă e străbătut des de cineva („din nou")- se adaugă altora asemănătoare. Poeta învăluie, spune Dumitru Micu, „situaţii dintre cele mai prozaice în aura poeziei", Ileana Mălăncioiu fiind, prin acest volum,

BDD-A23276 © 2015 Editura Universităţii „Petru Maior"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:28:12 UTC)

cea care „a resuscitat în poezia noastră un lirism al ingenuităţii.”[12] Iată mai jos un veritabil „desfăşurător” al ştirilor despre boală:
„Întâi n-am putut să cred că erai acolo
pe urmă n-am vrut să cred că numele bolii era cel bănuit
pe urmă m-am mulţumit să sper că abia începuse
pe urmă am sperat că vei fi totuşi un caz fericit.

În cele din urmă a trebuit să accept
ceea ce nu credeam c-am să pot accepta
numai timpul care aproape că se oprise
nu-l mai puteam îndura.

Ca să fac să treacă într-un fel
îţi luam piciorul în braţe cât puteam mai uşor
şi ţi-l înfăşuram în miez de cartof şi în foi de varză
şi în tot ce mai puteam să ţi-l înfăşor.

Apoi ţi-l desfăceam tot la fel de încet
ca pe arcul încremenit al acelui ceasornic universal
care bătea imperceptaibil în zidul
mucegăit al vechiului spital.

Şi-abia târziu, când nu mai puteam aştepta
nimic din ce avea să mai vină
încremenită în întuneric, te-am auzit atrigând:
să se facă lumină!”
(*Întâi n-am putut să cred*)

Moartea părea că poate fi alungată cu „vesele cântece”. Tot cu cântece îşi alungă poeta şi frica. Simona Sora remarca, în volumul *Sora mea de dincolo*, „o amănunţită şi crâncenă obişnuire cu moartea, străbătută de fulguraţii numinoase (în tonuri bacoviene, argheziene sau populare) ale unei (posibile) realităţi de dincolo. O realitate ce nu poate fi încă numită, descrisă, privită în faţă, dar care e întrevăzută mai ales în accesele de

[12] Dumitru Micu, op. cit., p. 275

BDD-A23276 © 2015 Editura Universităţii „Petru Maior”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:28:12 UTC)

vitalitate."[13] În credinţa că există viaţă şi după moarte. Pentru exemplificare, vom cita următoarele versuri:

„Ce vesele cântece cântau
cele zece femei din spital
în acea duminică de lăsata secului
ce carnaval

cu măştile lipite de obrajii supţi
şi tu ce voce aveai când mi-ai spus:
uite, mă ţin de cuvânt, nu mai plâng
uite, tristeţea s-a dus.

Căci până şi tristeţea se dusese
când moartea începuse să secere
în fiecare zi pe cineva
şi voi cântaţi cântece de petrecere

într-un mod îngrozitor de firesc
şi toată lumea se cutremura de veselia
din acel salon strâmt şi întunecos
de la spitalul Filantropia."

(*Ce vesele cântece*)

Optimismul poetei are ca suport şi elementul miraculos, apărut fără nicio legătură cu logica, ci doar cu un soi de superstiţie pe care numai o situaţie limită o poate lua în calcul. Apare, într-un poem ce exprimă în versuri la fel de atinse de prozaim, dar memorabile, ca şi multe altele din acest volum, imagimea unui medic aflat la începutul carierei, care face minuni, prelungind cu o zi viaţa bolnavilor.

„Du-te repede, mi-a spus, mi-e frică
Vezi că este de gardă doctorul X
El trebuie să-mi dea ceva să mai pot respira
El a spus că în garda lui nu moare nimeni.

Într-adevăr doctorul acela foarte tânăr

[13] Simona Sora, „Cartea limitei", în vol. *Ileana Mălăncioiu. De anima*, coordonator: Ioan Es. Pop, (articol preluat din revista *Dilema veche*, nr. 350/2010), Piteşti, Editura Paralela 45, 2014, p. 150.

BDD-A23276 © 2015 Editura Universităţii „Petru Maior"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:28:12 UTC)

Fără atâta glorie cât suflet avea
La miezul nopţii a venit şi-a făcut-o
Să mai repire până a doua zi."
(*Cel ce stătea de gardă*)

Dar, în final, un alt doctor repune lucrurile în normalitatea lor, afirmând cu sinceritate: „Eu n-am spus că în garda mea nu moare nimeni/ Eu nu am nicio vină".

Imaginea piciorului bolnav „care-o durea" şi pe care tot mai greu îl punea în pământ apare obsesiv. Celulele crescute aiurea pe şoldul ei erau „cât un lagăr de concentrare". În piciorul ei nu mai intră niciun fel de încălţăminte, dar totuşi acesta descreşte „până când intră în pantoful acela de aur/ puţin tocit în bot". Piciorul i-a fost zdrobit de un şarpe căruia sora ei i-a strivit capul, trupul acestuia rămânând „pe cărare", dar bunătatea ei o face să reacţioneze altfel decât ne-am fi aşteptat:

„În somnul dulce-al sufletului ei
un trecător a dat de şarpele încolăcit
şi ea aleargă să mântuie trecătorul
ea nu ştie că a şi strivit capul şarpelui
şi că şarpele i-a zdrobit piciorul."
(*Inocenţa)*

Dacă piciorul stâng- partea „rea" a trupului său- nu a putut fi retezat, spre a salva „partea bună a trupului", atunci, în locul corpului, poeta se mulţumeşte să-i rămână tinerei femei măcar sufletul:

„Dacă nu i-ai putut lăsa corpul
mulţumesc pentru suflet, Doamne
am început să strig în neştire
tocmai când ochii tăi s-au deschis către el
fără spaimă şi fără împotrivire."
(*În neştire*)

Bolnava „porunceşte" repetat să fie ridicată în picioare de poetă, căci speră că va putea merge din nou, însăşi sora sa, poeta, începe să creadă şi ea într-o iluzorie vindecare:

„Din nou îmi porunceşti să te ridic
şi eu te ridic iarăşi la fel de greu
şi te reazem speriată de zidul rece
şi te sprijin cu trupul meu.

şi te trag încet pe marginea patului

BDD-A23276 © 2015 Editura Universităţii „Petru Maior"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:28:12 UTC)

şi-mi spui încă o dată că nu te mai doare
şi-mi pare rău că nu pot nici acum
să te ridic în picioare.

Mai stai puţin, te rog înfricoşată
o să pornim acum, mai stai puţin
şi te aşez la loc şi te veghez din nou
cu marele chin

că n-am putut îndeplini întocmai
porunca repetată ca un ecou
Doamne, îmi zic, dar dacă totuşi
din acea clipă ar fi mers din nou."
(*Dar dacă totuşi*)

2.2 CRONICA UNEI MORŢI REFUZATE

Irina Petraş nota, referindu-se la obsesia Ilenei Mălăncioiu pentru „non-experienţele începutului şi sfârşitului," că poeta „este opacă la moarte ca linie a vieţii, la moartea intravitală" şi că „nici măcar în excepţionalele poeme din *Sora mea de dincolo*" poeta nu scrie despre moartea ei şi a *celuilalt*, ci doar despre „*a sa* şi, prin luare la distanţă, a tuturor," căci, mai spune autoarea citată, „în finalul ciclului poeta recunoaşte, aproape fără voia sa, rolul de scrib depersonalizat al durerii mute: *Va veni o vreme când mă voi gândi/ unde eram eu când scriam aceste rânduri...*"[14] Poate de aceea sunt uşor sesizabile şi notele argheziene din *De-a v-aţi ascuns*, „cu toată acea naivitate căutată care se simte până şi în fractura frazei lirice,"[15] cum bine remarca N. Manolescu, citând un poem din acest volum, în care ludicul nu părea că-şi va găsi locul:
„ Sora mea, împărăteasa,
s-a supărat pe noi
şi-a luat coroanele şi-a plecat
dar mama şi tata cred
că va veni înapoi.

[14] Irina Petraş, *Moartea la purtător. Stări şi cuvinte,* Bucureşti, Editura ASE, Colecţia Migrene, 2012, p. 170-171
[15] N. Manolescu, op. cit., p. 200

BDD-A23276 © 2015 Editura Universităţii „Petru Maior"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:28:12 UTC)

O să vină sigur, zice tata
cum să te duci
dintr-o împărăţie în alta
încălţată-n papuci.

Dar mama e suflet de femeie
ea simte că fata ei nu poate veni
cu coroana pe cap şi.n papuci
în plină zi.

Va veni la noapte, zice mama
va veni mâine, zice tata
numai eu ştiu că sora mea s-a dus
şi gata.

Eu am văzut locul pe unde-a trecut
acoperit cu cele şapte coroane
astfel încât părinţii să nu-l mai ştie
şi-am dat de urma papucilor ei
în cealaltă împărăţie.
(*Sora mea, împărăteasa*)

Trecerea în lumea „de dincolo" se face pe un cal „năzdrăvan/ împuşcat acum un an". Poemul care dă şi titlul volumului, *Sora mea de dincolo*, scris în stil folcloric, oferă şi el imaginea calului cu care se trece în lumea cealaltă. E un cal cu „şaua şubredă de os" şi cu scheletul „desfăcut", a cărui suflare „străină" „vine noaptea în grădină", care se fereşte de „soare şi lumină" şi care tropăie cu „nările sforăind", tăvălindu-se şi lăsând urme „unde e iarba mai crudă". Într-o aglomerare de simboluri (fântâna părăsită, cumpăna ruptă a aceteia, apa vie), apare imaginea surorii aflate în căutarea unui miraculos leac, care însă doar în basme aduce vindecarea:

„Las iarba să se ridice
şi urmele să se şteargă
şi pe sora mea să meargă
ca pe cal peste câmpie
şi să scoată apă vie."

După constatarea eşecului încercării ce se voia salutară, poeta concluzionează previzibil:

BDD-A23276 © 2015 Editura Universităţii „Petru Maior"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:28:12 UTC)

„Sora mea de dincolo
se mai vede doar cum pleacă
pe calul ei năzdrăvan
împuşcat acum un an".
În alt poem, poeta merge cu „ trei mânji argintii" după ea, chiar dacă, iniţial, se hotărâse să meargă doar cu unul. A optat pentru trei, întrucât „unul s-ar putea să-şi rupă gâtul", iar „altul s-ar putea să-şi frângă picioarele", pe care trebuia să-l înveţe „să zburde prin gol/ ca prin grădină". Ea face totul convinsă că destinul o va ajuta în demersul ei: „încolo nu mai am nimic de făcut/ încolo totul vine de la sine". (*Aşa mă gândeam*).
Episodul înmormântării este relatat în poemul *Atunci am înţeles.* Preotul „cânta slujba obişnuită", în timp ce „dascălii îngânau partea lor". Apoi, bulgării de pământ cădeau peste ea „şi mă miram că nu mor", tata plângea, mama nu mai avea lacrimi, în timp ce vântul „nu ştia peste ce bate". Bate, nepăsându-i de suferinţa celor prezenţi în cimitir:
„Legăna crucea de lemn pe care scria
că te-ai dus la treizeci şi trei de ani neîmpliniţi
cu liniştea cu care legăna
crângul de pomi înfloriţi."
Poeta sta la capul celei aflate în „cenuşiul mat al humii", dar era deja foarte departe de ea, parcă „la celălalt capăt al lumii".
Jurnalul liric al înmormîntării continuă cu momentul *pomenii mortului*, unde poeta îşi oferă ajutorul în versuri care prelungesc tristeţea şi deznădejdea de la înmormântare:
„O, dacă aş mai fi putut să ajut cu ceva
bunăoară să toc zarzavat
sau să mă las eu însămi tocată
pe tocătorul acela adevărat."
(*Cântai fals*)
Îndemnul ei, cu conotaţii religioase, este adresat celor prezenţi la masă: „Luaţi, mâncaţi, m-am trezit strigând,/ acesta e trupul său", întrucât, deşi carnea ei era „dulce şi parfumată," nimeni nu îndrăznea, la început, „să rupă" din ea, chiar dacă mesenii „erau mai flămânzi ca niciodată". Pe masa pe care a stat trei zile mortul se găsea însă o „sfântă băutură/ care făcea spume"; cu aceasta, conform obiceiului, trebuia începută masa, iar această licoare era chiar sufletul mortului (*Stăteau chiar la masa aceea)*.

BDD-A23276 © 2015 Editura Universităţii „Petru Maior"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:28:12 UTC)

Moarta nu va învăţa, „în cele patruzeci de zile", să meargă. Imaginea păianjenului, vestitorul morţii, apare în poeme urcând „pe zidul rece", dar poeta „pregetă" să-l oprească, ba, mai mult, încheie un pact cu el:
„Dar parcă te-am prins ieri dimineaţă, zic,
dar parcă erai şi mai urât
dar parcă mi-a fost frică de tine
dar parcă îmi amintesc că te-am omorât.

Nu eram eu, încearcă el să mă lămurească,
uită-te bine la piciorul meu care se frânge
şi la trupul nevinovat în care nu este
nici o picătură de sânge.

Lasă că vă ştiu eu, îi şoptesc,
nu mai aduceţi decât veşti de rău
şi el îmi spune că dacă-l iert
la noapte voi vedea din nou chipul tău

aşezat undeva deasupra mea
în primăvară
când a fost scos cu sila din carnea înmiresmată
ca din propria lui ţară."
Până la urmă, doza de milă se termină şi reacţia poetei este una omenească; nefirească este doar concluzia ce urmează gestului ei:
„Dar nu mai pot să mai suport, strig,
Şi-l calc înfricoşată pe podea
Şi-a doua zi îl regăsesc din nou
Mergând în linişte pe tâmpla mea."
(*Păianjenul*)
Cele patruzeci de zile în care sufletul mortului se mai află încă în preajma casei sale au fost legate de poeta aflată într-un permanent dialog cu sora piedută sau măcar cu sufletul acesteia de reînvăţarea mersului, căci un picior bolnav a fost cel care a dus la plecarea ei în cealaltă lume:
„În patruzeci de ani n-am învăţat
cât am învăţat în cele patruzeci de zile
când nu mai aveam nevoie
de nicio învăţătură.

BDD-A23276 © 2015 Editura Universităţii „Petru Maior"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:28:12 UTC)

Nu trebuia decât să ştiu să merg
până la capăt şi să-mi dau drumul
în viaţa de după aceea
ca pe marginea altei prăpăstii.

Mergeam de dimineaţa până seara
şi mă gândeam cum tu nu mai ştii
nici măcar să mergi şi cum ai să-nveţi
numai în cele patruzeci de zile.

cât au învăţat alţii
în patruzeci de milioane de ani
când nu mai aveau nevoie
de nicio învăţătură.
(*În cele patruzeci de zile*)

Jurnalul morţii descrie, la altă pagină a lui, drumul unui şoarece de câmp peste mormântul femeii, aflat în cimitirul satului, ca peste un câmp pustiu („trece liniştit/ prin iarba proaspătă crescută deasupra ta"). Poeta îl ceartă, revoltată: „nu vezi făcliile care îţi ies în drum/ şi coroanele veştede şi crucea de lemn/ de care tocmai te-ai izbit chiar acum?" (*Un şoarece de câmp*). Mircea Ivănescu apreciază această poezie, considerând-o o „icoană a liniştii izbândind dincolo de durere şi singurătate"[16] Peste groapa „cenuşie"de lângă biserică, în care şi-a regăsit bunica şi doi veri, poeta imploră pe Dumnezeu să lase „lumina şi trandafirii", dar mai cere şi să fie luate „ florile înfipte-n orbitele ei/ să vadă limpede ca înainte".
Sora dusă *dincolo* stă „zâmbitoare şi calmă/ în mijlocul celorlalţi morţi". „Toţi paznicii lumii" o păzesc să nu evadeze dintr-o celulă ascunsă a creierului poetei, în care s-a făcut bine. A reuşit să fugă pentru câteva clipe, dar s-a întors apoi „de bunăvoie" (*Nu te-ai dus de tot*).
Părul, care creşte mai repede la morţi, nu poate fi împletit de bunica moartă („n-am voie să mă pieptăn cât eşti tu moartă").
„şi bunica se mira că-i porţi încă doliu
în vreme ce ea însăşi îţi poartă
în spate trupul neînvăţat cu lutul
de care parcă voiai să se lepede.
Lasă-mă despletită, ai repetat, în vreme ce părul tău

[16] M. Ivănescu, op. cit., p.130.

BDD-A23276 © 2015 Editura Universităţii „Petru Maior"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:28:12 UTC)

creştea mai departe îngrijorător de repede."

(*Privesc cum plouă*)

Sora mea de dincolo prezintă, crede Eugen Simion, „istoria unei morţi clinice fixate în mici scene realiste, uneori insuportabile prin adevărul lor"[17]. Nişte părinţi îndureraţi îşi îngroapă copilul:

„mama îngenunchiată în faţa ta
dedesupt cele trei schelete
când te-au lăsat peste ele uitase
că mai are trei fete."

O binefacere pentru cei rămaşi în viaţă o reprezintă, oricât de grele ar fi ele, *amintirile* despre cel dispărut. Într-un poem memorabil, se relatează o întâmplare din copilărie, care o urmăreşte obsedant pe poetă. Ea se culpabilizează peste ani şi pentru o greşeală care aparţine doar destinului vitreg:

„Îmi amintesc adeseori întocmai
banca de piatră cenuţie
pe care stătea bunicul la poartă
şi pe care mâinile mele
te-au scăpat în copilărie.

Nu îndrăzneam să spun nimănui
trei zile m-am uitat la capul tău
dat de-a dura atunci
şi mi se părea puţin mai turtit
decât al celorlalţi prunci.

Acum când nu te mai doare nimic
capul tău de copil mare
pe care părul tuns să crească mai des
n-a mai crescut, dar au crescut ochii
până la tâmple şi până-au ales

cât au putut ei mai bine drumul,
mă urmăreşte de pe vechea bancă
făcută dintr-o piatră de moară.
Doamne, de ce-ai lăsat-o să-mi scape

[17] E. Simion, op. cit., p. 388

BDD-A23276 © 2015 Editura Universităţii „Petru Maior"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:28:12 UTC)

din braţe a doua oară.
(*Îmi amintesc adeseori*)

2.3 MUNTELE, ÎNTREZĂRIT DIN NOU

În poemul care deschide volumul *Sora mea de dincolo* apare din nou *muntele* (după ce lectorul l-a întâlnit şi în volumele precedente ale poetei), pe care îl urcă şi morţii, şi viii. Acest poem, consideră Simona Sora, „e în egală măsură Golgota proprie şi prevestirea nenorocirii României acelor ani”[18]:

„Muntele nu mai era acelaşi munte
parcă nu mai era să fie urcat
bărbatul care-l străbătea plângând
parcă nu mai era acelaşi bărbat

căruia îi spuneam tată
şi îi urmam paşii pe rând
totul era de nerecunoscut
căci tata urca muntele plângând.

Înaintea lui mergea sora noastră
curata şi nevinovata
şi-mi părea rău că sta cu zâmbetul pe buze
când plângea tata.

Smerită m-am rugat să fie iertată
şi am urcat încet îngânând
în numele tatălui nostru din cer
şi al celui de pe pământ.
(*Muntele*)

Este tentantă ipoteza că antitotalitarismul, ca temă preferată mai târziu de poetă, e prezent şi aici- dar, ca şi în cazul „Păsării tăiate” (în cazul căreia undeva s-a speculat că trupul despărţit de cap al găinii ar simboliza poporul român rămas în ţară, iar capul, pe cei care au emigrat dintre graniţele ei), nu ne grăbim să credem în ea, chiar dacă muntele care trebuia urcat apare în poemele ulterioare ale poetei. Dar, putem măcar să o menţionăm ca pe o opinie îndrăzneaţă, însă riscantă.

[18] Simona Sora, op. cit., p. 149

BDD-A23276 © 2015 Editura Universităţii „Petru Maior”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:28:12 UTC)

Între acet poem (interpretat de Simona Sora şi ca cvasipolitic) şi cel final, în care apare lagărul de concentrare, se desfăşoară, constată cronicarul numit mai sus, „un dialog inegal, care va continua- dincolo de vindecarea rănii şi dincolo de terapia doliului- în toate cărţile de mai apoi ale Ilenei Mălăncioiu.[19] Într-o proză intitulată *Călătorie cu sora mea*, publicată în volumul *Călătorie spre mine însămi*, apărut în 1987, autoare scria: „Dar nu ştiu cum m-am trezit în celălalt tren şi tu ai dat florile la o parte şi te-ai ridicat încet în picioare şi-ai făcut câţiva paşi printre noi şi te-ai aşezat liniştită pe locul rezervat de lângă fereastră. Nimeni n-a spus nimic căci fiecare, de spaimă, s-a închis în el însuşi definitiv, aşa cum s-ar închide în pământ. Eu însămi doar m-am pipăit încet de sus până jos şi când mi-am dat seama că nu-mi mai simt mâinile şi picioarele, m-am aşezat încet în locul tău. Ai grijă, am apucat să-ţi spun, să nu uiţi unde trebuie să coborâm. Vezi că acolo ne aşteaptă tata."

2.4 APA MORŢILOR

Eugen Simion e de părere că, în cartea în discuţie, „poezia macabrului şi a nevrozei simboliste este rescrisă în acest stil ambiguu de tăgăduinţă şi furie".[20] Simboluri precum calul, păianjenul, hotarul şi apa reapar, într-adevăr, în poezia Ilenei Mălăncioiu. Iată, spre exemplu, cum se poate interpreta prezenţa apei în poemele din acest volum: după şapte ani, oasele mortului sunt spălate şi puse sub lespede de piatră nouă. Spălatul cadavrului este o practică universală, cunoscută încă din Grecia antică. Socrate s-a spălat singur, înainte de a bea otrava, „pentru a nu mai da femeilor de lucru cu spălarea unui leş"[21], ne spune Ştefan Dorondel. Într-un poem, Ileana Mălăncioiu descrie cum sunt spălate şi puse în nişte cutii oasele, „simple bijuterii" scoase din cavoul familiei, spre a face loc altui mort, altor oase pe care le vor curăţa cu scrupulozitate viermii:

„Viermii îşi făcuseră datoria lor
oasele care s-au mai găsit erau curate
li se vedea forma desăvârşită
şi puteau să fie chiar sărutate.

Nimeni nu le-a mai plâns în ziua aceea

[19] Ibidem, p. 150
[20] Ibidem, p. 399
[21] Ştefan Dorondel, *Moartea şi apa*, Bucureşti: Editura Pleiada, 2004, p. 83

BDD-A23276 © 2015 Editura Universităţii „Petru Maior"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:28:12 UTC)

nimeni nu s-a gândit să le mai sărute
au fost spălate şi aşezate în cutii
ca nişte simple bijuterii.

Şi când te gândeşte
că nu erau doar oase de bătrâni
că erau acolo şi doi copii
care n-au trăit mai mult de câteva săptămâni.

Atât am făcut: le-am spălat şi le-am aşezat
şi-am pus peste ele două capace;
viermii îşi făcuseră datoria lor
şi noi nu ne-o mai puteam face,

noi eram obosiţi, noi lucram pentru ei
noi oasele le-am strâns
să punem în locul lor un alt trup lângă care
am stat şi am plâns.

(*Ca nişte simple bijuterii*)

Cercetătorul vine şi cu alte informaţii pe această temă. De exemplu, apa folosită la spălatul mortului se aruncă cu grijă, spre a nu intra în contact cu omul viu, aceasta fiind impură, ca şi cadavrul.[22] Această apă aduce moartea pentru cel care intră în contact cu ea. Femeile care au spălat mortul nu participă la pomană; abia a doua zi ele sunt chemate la masă, după ce se spală în două ape, apoi se dau cu apă sfinţită. Masa pe care a stat trupul mortului se spală cu agheazmă şi ea.[23]

Ştefan Dorondel mai spune că, pentru a ajunge pe celălat tărâm, un erou de basm sau sufletul acestuia trebuia să treacă peste o apă mare. Apa (marea) este însă populată de fiinţe rele, de care eroul/ sufletul trebuie să treacă; este un mediu ostil. Drumul i-l arată o sfântă, în cazul sufletului, o zână bătrână sau o maică bătrână, iar mai târziu Maica Domnului.[24]

[22] Ibidem, p. 84
[23] Ibidem. p. 85
[24] Ibidem, p. 269.

BDD-A23276 © 2015 Editura Universităţii „Petru Maior”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:28:12 UTC)

3. CONCLUZII

Volumul *Sora mea de dincolo*, apreciat, în egală măsură, de majoritatea criticilor literari şi de publicul cititor pentru modul în care este transmis mesajul poemelor- direct şi simplu, fără încrengături stilistice, este original prin tematică, dar ocupă şi un loc aparte între cărţile Ilenei Mălăncioiu, mai ales că vine după volumele, mai greu de asimilat din ciclul *Ieronim*, şi la depărtare de treisprezece ani de la debutul cu *Pasărea tăiată*, cu care poate fi asemănat prin accesibilitate, prin arhitectura poemelor şi prin abordarea temei thanatice, chiar dacă, în cazul cărţii apărute în 1980, aceasta a fost dusă la nivelul superior: acela al unei tragice experienţe biografice, familiale.

„*Sora mea de dincolo* e, poate- observă Al. Cistelecan- volumul în care acul compasional vibrează cel mai spasmatic (şi nu fără justificare biografică), cu atât mai violent cu cât sintaxa compasiunii e mai neutrală, mai grefierească".[25] Ion Pop consideră volumul amintit „sub nivelul cărţilor precedente", întrucât „forţa versurilor de proiecţie fantasmatică pare a fi cedat notaţiei obosite a semnelor stingerii, devenite cumva fapt comun"[26]. Mircea Ivănescu însă consideră demn de remarcat faptul că un poet „ne arată că, uneori, moartea poate fi privită fix şi rezultatul nu e doar spaima, ci şi o melodie asemenea celor prin care Mozart, de pildă, exprima triumful vieţii"[27]

După treizeci de ani, Simona Sora scria despre impactul asupra cititorilor, la apariţie, dar şi despre perenitatea cărţii Ilenei Mălăncioiu, următoarele: „Arheologia subiectivă din *Sora mea de dincolo* a provocat, nu doar în scrisul poetei, dar şi în raportarea sa *adevărată* la viaţă, o adevărată implozie. Citită azi, ea şi-a păstrat inalterată forţa de coagulare a sinelui în plin dezastru personal şi general. S-ar putea să fie lucrul de care avem- şi acum-enormă nevoie."[28]

Bibliografie

*** *Dicţionarul general al literaturii române, E/K; L/O,* Academia Română, Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic, 2005

[25] Al. Cistelecan, „Bacovianismul anti-bacovian", în vol. *Ileana Mălăncioiu. De anima*, Piteşti, Editura Paralela 45, 2015, p. 197-198.

[26] Ion Pop, „Drumuri spre *zona interzisă*", în vol. *Ileana Mălăncioiu. De anima*, Piteşti, Editura Paralela 45, 2015, p. 206.

[27] M. Ivănescu, op. cit., p. 131.

[28] Simona Sora, op. cit., p. 151.

BDD-A23276 © 2015 Editura Universităţii „Petru Maior"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:28:12 UTC)

Boldea, Iulian, *Istoria didactică a poeziei româneşti (perspective analitice)*, Braşov, AULA, 2005
Cistelecan, Al., "Bacovianismul anti-bacovian", în vol. *Ileana Mălăncioiu, De anima*, coord.: Ioan S. Pop, Piteşti, Editura Paralela 45, 2015, p.192-199
Cristea-Enache, Mihail Daniel, *Generaţia '60: Discursul artistic şi discursul critic. Neomodernismul,* Bucureşti, Editura Muzeului Naţional al Literaturii Române, Colecţia AULA MAGNA, 2013
Ştefan Dorondel, *Moartea şi apa*, Bucureşti, Editura Pleiada, 2004
Ivănescu, Mircea, "Îmblânzirea spaimei", în vol. *Ilena Mălăncioiu, De anima*, coord.: Ioan S. Pop, Piteşti, Editura Paralela 45, 2015, p.128- 131
Manolescu, Nicolae, *Literatura română postbelică. Lista lui Manolescu, I, Poezia,* Braşov, Aula, 2001
Mălăncioiu, Ileana, *Recursul la memorie. (Convorbiri cu Daniel Cristea-Enache)*, Bucureşti, Polirom, 2003
Micu, Dumitru, *Limbaje moderne în poezia românească*, Bucureşti,Editura Minerva,1986
Negrici, Eugen, *Introducere în poezia contemporană*, Bucureşti,Cartea Românească,1985
Petraş, Irina, *Moartea la purtător. Stări şi cuvinte,* Bucureşti, Editura ASE, Colecţia Migrene, 2012
Pop, Ion, "Drumuri spre «zona interzisă»", în vol. *Ilena Mălăncioiu, De anima*, coord.: Ioan S. Pop, Piteşti, Editura Paralela 45, 2015, p.199- 207
Scarlat, Mircea, *Istoria poeziei româneşti, vol IV*, Bucureşti, Editura Minerva, 1990
Simion, Eugen, *Scriitori români de azi, III,* Bucureşti, Cartea Românească, 1984
Şora, Simona, "Cartea limitei", în vol. *Ilena Mălăncioiu, De anima*, coord.: Ioan S. Pop, Piteşti, Editura Paralela 45, 2015, p.148- 151
Ulici, Laurenţiu, *Literatura română contemporană.I- Promoţia '70*, Bucureşti, Editura Eminescu, 1995

BDD-A23276 © 2015 Editura Universităţii „Petru Maior"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:28:12 UTC)